

Вишня і я (фрагмент)

Олексій Чупа

Увага! Ви читаєте уривок з твору (ознайомчий фрагмент). Купуйте книжку на сайті видавництва [ВСЛ](#).

Червень

1.

За свої неповні тридцять три роки Ярчик свято переконався лише в одному. Все підкоряється закону терезості. Ні-ні, не тверезості. Хоча її теж не завадило б. Терезості. І жодна Тереза не має до того стосунку. "Терезість" — від слова "терези". Ярчик сам вигадав це слово. За його дивакуватим, терпким, навіть різким звучанням ховаються глибокі, хоча й прості істини. Цілий порядок світосприйняття, якщо бажаєте.

Насправді ця терезість виглядає таким чином. Ярчик уявляє світ велетенськими терезами. Вони стоять посеред довгого, широкого коридора. На шальках тривожною гіркою лежать зім'яті аркуші паперу розміром з кулак. Шальки врівноважено. Під терезами сидить малий хлопчак. Він оперся спиною на них, наче на стовбур дерева. Він щось насвистує собі під носа. Це — Бог. Таким його бачить Ярчик.

Так ось.

По всій довжині коридора шорхають вихлясті протяги. Час від часу якийсь із них вихоплює з шальок один або кілька аркушів. Протяг жбурляє їх та котить підлогою. Аж допоки паперові пом'яті кульки не зникнуть із поля зору. Хлопчик задумано проводить їх поглядом. Нотує щось собі до записничка. Легко підіймається. Дістає невідь-звідки потрібну кількість аркушів. Жмакає їх. Вкладає на шальки, обережно врівноважуючи терези. Кидає кудись в далечінь коридора усмішку і знову сідає. І так — до наступного поруху протягу.

Тим, хто не розуміє цього образу, Ярчик пояснює додатково. Набагато простіше. Мовляв, Всевишній бачить ваші втрати і відшкодовує їх, як тільки помітить. Ті Ярчикові знайомі, кому вже відшкодовано — вірять більш-менш охоче. Ті, кому ще ні, — навпаки. Сила віри у цей закон обернено залежить від кількості часу, що минув у чеканні на відшкодування. Тому що важко вірити у справедливість, якщо не відчуваєш її на своїй шкірі. Особливо, якщо довго не відчуваєш.

Але у Ярчика свої стосунки з цим законом терезості. Дуже прості. У його випадку він майже завжди спрацьовує негайно. Можливо, саме тому Ярчик так легко і вільно все це уявляє і описує. Хлопчика, терези, папір, протяги і записник. І справді, скільки Ярчик себе пам'ятає — його життєві поразки не вгризаються глибоко. Одразу по невдачі трапляється якась подія, яка притамовує біль. Ну, це якщо в тебе заболіли зуби, а хтось миттєво вкладає тобі до долоньки пігулку. Ковтаєш її — і болю нема.

З'являються легкість і відчуття щастя. Щастя — це коли перестають боліти зуби.

Ось так все просто.

Часом у нього зовсім закінчувалися гроші. Тоді Ярчик обов'язково знаходив якусь двадцятку просто на вулиці. Треба було лише вигнати себе з помешкання на прогулянку. Трохи рідше він знаходив рівні, мовби випрасувані, грошові папірці вдома. Звісно ж, у книжках. І ясна річ — випадково. Поодинокі, забуті, рятівні папірці. Аби цілеспрямовано знайти гроші у його великій книгозбірні, треба було мати час і залізне терпіння. Коли Ярчик голодний — у нього немає ні того, ні іншого. Легше і швидше знайти на вулиці.

І так — з усім на світі. Ярчик втрачає роботу? Не довше, ніж за місяць, з'являється нова, не гірша. З дому втікає кіт? Вже за тиждень Ярчик зустрічає біля під'їзду мале кошеня і забирає його собі. Ярчик розстається з дівчиною? За кілька днів випадок знайомить його з наступною.

Ярчик легко прив'язується і легко відпускає. Імена тих, хто не поруч із ним, перестають бодай щось важити і невдовзі забуваються. Ярчик живе зі світлою головою, короткою пам'яттю та ніколи не пускає у людях коріння. Вітер носить його, наче степом. Від одного серця до іншого. Перекотиполе.

2.

Червень — це місяць несподіванок та спеки.

В ніч із тридцять першого травня на перше червня Ярчик зненацька посварився з дівчиною. Точніше, дівчина посварилася з Ярчиком. Вранці вона пішла. Залишила в кухні невимитий посуд. Запустила чашкою із залишками кави в дзеркало у передпокої. Забрала рудого кота на ім'я Кіт Річардс. Грюкнула дверима. Вибігла з під'їзду. Зникла за рогом. Ярчик вперше в житті залишився без кота і без дівчини одночасно.

В коридорі царювали присмерки і досі стояв дзвін розбитого скла. Але сонячні промені вже пробивалися з дверей єдиної кімнати і танцювали на друзках знищеного дзеркала на підлозі. Було урочисто і таємничо, мовби у церкві. Замість запаху ладану повітрям розповзався інший святый запах. Просмажені і затим перемелені зернятка кави. Залиті холодною водою і доведені до кипіння в малій старенькій турці. Вистуджені на підвіконні. Цей запах завжди надихав Ярчика, не давав опускати руки. Він втягнув носом замішане на кавових нотках і вже літніх протяхах повітря. Примружив очі. Було спокійно і тихо. Десь внизу під'їхав молочник і почав заманювати мешканців будинку до своєї пересувної ятки. За вікном зелено шурхотіли каштани. Фіранки напиналися вітрилами і впускали до кухні літо. По гладесенькій поверхні води в Річардсовій мисочці бігли дрібні хвилячки.

Коли Ярчик розплющив очі, він уже не пам'ятав її імені. Так для себе і вирішив називати її надалі. "Вона". Те, що це ототожнює її з усіма попередницями, Ярчика не хвилювало. Люди втрачають свої імена, затраскуючи за собою двері.

Все. Видихнув. Пам'ять легка і порожня. Рухи плавні. Руки невагомі. Початок літа,

початок нового кола. Нова спроба. Є що святкувати, чи не так?

Цілий день Ярчик займається прибиранням. Збирає і викидає осколки чашки і дзеркала. Вимиває кавову гущу зі щілин у коридорі. Протирає пилюку. Мие і ховає до комори котячі мисочки та лоток. Визбирує її волосся з канапи та килима. Знімає його з бортиків ванної. Викидає. Переставляє на полицях книжки. Складає список до прочитання на літо. В переліку опиняються майже тридцять назв. В середньому по одній книзі на три дні.

Надвечір черга доходить до холодильника. Прибирати там нема чого — він майже порожній і начисто вимитий. Ярчик якісь чверть години вагається. Прибирання перед початком нового життя — страшенно стомлива річ. Він не хоче нікуди йти. Йти по харчі доведеться завтра вранці, щонайпізніше. Врешті Ярчик зітхає та виходить до великої крамниці неподалік зупинки.

3.

Під стелею крамниці пурхають сірі горобці. В залі прохолодно і світло. Людей майже немає. До закриття менше ніж півгодини. Ярчик блукає між рядами полиць, із кошиком напереваги. До кошика він збирає пакунки з хлібом, молоком, кавою, сиром і м'ясом. Неначе плоди з чарівних дерев.

У відділі, де на полицях лежать теплі соковиті фрукти, він нашттовхується на непересічного відвідувача. На низенькому стільці при ятках із помаранчами сидить маленька дівчинка. Вона розгойдується назад-уперед і мовчить. В руках тримає якийсь папірець. Коли Ярчик підходить до неї, дівчинка підіймає до нього свої очі на півлиця. Усміхається йому. Простягає папірчик і схиляє голівку набік. "Ні-ні", — хитає головою Ярчик. Мала встає і вкладає йому папірець до рук. Він лише зітхає. Розгортає і читає. Це записка.

"Попіклуйтеся про неї. Будь ласка".

Ярчик здивовано опускає погляд на дівчинку. На вигляд має не більше шести років. Волосся чорне і рівне. Сягає плечей, з правого боку — трохи довше. До передпліччя. Дівча одягнене в просту зелену сукенку. Сидить рівно. Виглядає чемно і чисто.

— Як тебе звати? — питає Ярчик.

— Вишня.

— Ага, а я томат, — віджартовується він і сам собі регоче зі свого жарту.

До них тут же прямує охоронець. Дивиться на них із підозрою. Перевіряє час по годиннику на зап'ястку. Зникає за полицями. Ярчик із дівчинкою знову залишаються вдвох. У відділі фруктів та овочів. Адам і Єва у райському саду. Єва виглядає так, ніби знову нашкодила.

Ярчик вгамовує сміх:

— То що я маю робити?

— Мама сказала, що все написала на папірці.

— А де мама?

— Пішла. Наказала чекати, поки хтось мене забере.

Ярчик миттю стає серйозним.

— Вона тебе залишила? Чи що?

— Так. Я тут з одинадцятої години сиджу, — додає дівчинка.

— То, може, тобі не до мене треба? А до міліції?

— Ні, не треба, — просить дівча, — вони знайдуть маму. Віддадуть мене їй. А наступного дня мама знову привезе мене до якогось міста. Залишить у великій крамниці. Дасть нову записку і накаже чекати. Це вже втретє так. Я їй не по кишені, — сумно зітхає мала.

— А хіба міліція за це не карає? — дивується він. — Це ж злочин. Напевно. — Ти розповідала в міліції, що твоя мати робить?

— Ні, — дівча підіймається зі стільця і по-дорослому зиркає на Ярчика, — я щоразу кажу, що загубилася.

— Чому ти не кажеш, що твоя мати хоче тебе позбутися?

— Ну це ж мама, як ти не розумієш? Як я можу їй зле зробити? Її ж до тюрми кинуть!

— Ну так, кинуть, — задумано мимрить Ярчик.

З-за полиці знову визирнув охоронець. Кинув однозначний погляд на великий настінний годинник. В усьому залі були лише вони двоє. Годинник гучно відклацував кожную секунду.

— Ти що, серйозно думаєш, що я тебе заберу до себе?

— Так. Забери, — прохає дівчинка, — якщо можна.

— Ох... Ну не знаю. Як тебе звати, кажеш? — Ярчик присідає до неї.

Очі малої ясні і серйозні. Нижня губа трішки тремтить. Раптом вуста розтуляються. І виштовхують назовні дитяче ім'я. Ярчик чує легенький порух повітря.

— Вишня, — повторює дівчина. — Мене звати Вишня. Я люблю це ім'я.

— Ну гаразд, Вишня — то Вишня. А мене звати Ярчиком. Ідемо зі мною.

— Приємно познайомитися, — вона подає йому свою ручку і незграбно, але ввічливо хилиться до нього всім тілом.

За якісь неповні сім хвилин Ярчик і Вишня виходять у темінь міста. Довкола лише ліхтарі, машини і темрява. Над ними нічне небо. В ньому вгадуються обриси завтрашніх хмар. Вишня дивиться на Ярчика знизу. Він видається їй великодушним велетнем. Вона читала в казках, що велетні існують. Тепер вона у цьому переконалася. Велетень купив їй великого помаранча. Вишня тримає його двома руками. Однією не втримує. Вона передчуває, який цей помаранч смачний. На його нерівну поверхню сідає метелик. Невагомий і строкатий. Ярчик робить крок уперед. Вишня міцно хапає його за палець правої руки. Вона притискає помаранч до себе, аби не випустити. Ніби м'яч. Метелик зривається і робить над ними коло. Потім зникає у високій чорноті над їхніми головами.

Вишні п'ять років, але вже майже шість. В неї день народження на самому початку осені. До осені не так довго, тому Вишня просить Ярчика вважати, що їй уже шість. Сама вона в цьому вже давно переконана.

Вишня любить морозиво і макарони. Вишня прокидається рано. Або дуже рано. Вмі готувати яечню, яку вперто називає "смаження". Вишня рідко хворіє. Вишня любить сміятися. Любить читати і дивитися у вікно цілими годинами. "В тебе ж є вікна, правда?" — вона питає серйозно і з надією. Вишня боїться зубного лікаря, вовків і зливи. Вишня мріє стати найкращим у світі математиком. Вишня мріє порахувати усе-усе на світі.

Вони долають шлях додому швидко, за лічені хвилини. Вишня торохтить без упину. Жваво і голосно. Набагато жвавніше і голосніше, ніж варто торохтити у темних подвір'ях робітничої дільниці. Але вони йдуть без пригод. Звідкілясь вітер доносить заводський гуркіт та солодкуваті запахи із закинутих городів. Травень видався на диво спекотним.

Вишня вивалює на Ярчика цілі гори відомостей про себе.

Замовкає вона раптово. Коли з-за рогу несподівано з'являється будинок Ярчика. Будинок підіймається над верхівками каштанів і тополь. Насувається на них своїми масивними чотирма поверхами. Після кількох занехаяних вулиць, що втопилися у червневій темряві, він нагадує корабель. Доглянутий, освітлений, величезний пароплав. Він впливає з темряви просто на них. Вишня зупиняється.

Очі її розширюються ще більше, і вона видає дивний звук, щось середнє між "ooo", "uuu", "иии" та "ахх".

Так і стоїть, розтягуючи:

— Аууиоииуоохх!

Ярчик пирскає сміхом. Вишня регоче разом із ним. Десь в нетрях одного з помешкань на горішньому поверсі луною відгукується ще один сміх. Старечий і надтріснутий. Кашлюватий. Потім починають сміятися ще в кількох вікнах. Щоправда, не так захоплено. Вишня намагається полічити голоси, які беруть участь у загальному хорі. Нараховує вісім, разом із нею та Ярчиком. І їй трохи прикро, вона ж бо вміє рахувати аж до цілої сотні.

Захекалася та затихла остання смішинка. Лише повітря трохи дзвенить по ній. Вишня зупиняється перед під'їздом:

— Ярчику. Скільки в цьому будинку живе людей?

— Багато, — навіть не замислюється той.

— Сто?

Ярчик дивиться на Вишню і рахує собі.

Чотири поверхи. По три помешкання на сходову клітку. Шість під'їздів. На одне помешкання — одна родина. Середня родина — чотири особи. Скільки там? Двісті вісімдесят вісім. Але приголомшлива більшість тутешніх мешканців — самотні старі люди. Або зовсім ще зелена молодь.

— Ти знаєш, Вишне. Думаю, що близько ста. З малою похибкою. Так, нехай буде сто.

Вишня задоволено усміхається:

— Це добре. Значить, я всіх зможу порахувати. Якраз до ста умію. Такий збіг, уявляєш?

— Хочеш, покажу тобі диво? — питає Ярчик.

— Звісно! Звісно!

Вишня ледь не підстрибує. Її зелене платтячко розвіває вітер. Вона стає схожою на заморську нічну квітку. Вона ось-ось розгорне свої пелюстки. Вивільнить їх із зеленої пастки бутону. Вона хоче побачити диво!

Ярчик ступає крок до дверей під'їзду. Рухом фокусника відчиняє їх. Обережно підштовхує Вишню досередини:

— Сто один! Та-да-а-а-м!

Мала на хвилю замирає, не розуміючи. Але потім вуста розпливаються у щасливій усмішці. Разом із цим охайним рівеньким числом їй відкривається новий світ. Вищий. Ширший. Яскравіший.

— Дякую, — серйозно каже Вишня. — На якому поверсі ти живеш?

— На третьому.

І вже наступної миті дві пари ніг тупотять сходами. Тепер не скажеш уже, хто розпочав цей біг наввипередки до дверей помешкання. Помітно лише, що Вишня піддаватися не збирається. Вона першою торкається дверної ручки. Ярчик захекано відстає на цілий проліт. Вишня переможно показує йому язика.

5.

Ярчик дивиться в темряву. Сьогодні він спить на підлозі. Схоже, спатиме так ще довго. Дошки сухо порипують під його тілом.

Вишня заснула несподівано. Оббігла помешкання уздовж стін. Зазирнула в холодильник. Погралася з кранами у ванній. Із серйозною міною вимила з милом ручки і лице. Окинула поглядом полиці на всю стіну, забиті книжками. Від стелі до підлоги. Від стіни до стіни. Взяла якусь із найнижчих полиць. Погортала.

— Вони без картинок?

— Є з малюнками, — Ярчик присідає до неї на підлогу.

— Я читатиму їх. Відкладеш окремо? Будь ласка.

— Добре, — погоджується Ярчик.

— Дякую. Ти, мабуть, хороша людина.

— З чого ти взяла, Вишне?

— В тебе в одній кімнаті книг більше, ніж мешканців у цьому домі.

— І що?

— Мама казала, що кожна книга — це крихта добра. Ти маєш бути добрим.

— Мені здається, ти маєш право не довіряти своїй мамі, — Ярчик заглядає Вишні в очі.

Мала різко відвертається. Вкладається на канапу. Легає на бочок. Долоньку під

голову. Засинає, не проронивши ні слова. Або вдає, ніби засинає.

Ярчик кладе біля неї той її помаранч і велике червоне яблуко. "Мала ж не їла цілий день". Сам лягає на підлозі. На старому надувному матраці. Вдивляється в темряву, поки не провалюється в сон. Десь крізь дрімоту він чує дивний звук. Це Вишня. Хрумкотить яблуком і перекочує ковдрою помаранч. В кімнаті починає пахнути так, як пахло в дитинстві. Себто, давно-давно. В голові носяться невловні думки. Він дасть їм ради вже завтра.

6.

Ярчик прокинувся від легенького удару. Це помаранч. Не втримався на канані. Впав, покотився, бумкнув його по носі. Вишня сиділа і кліпала очима.

— Вибач. Я гралася в терези. А він втік.

Знайоме слово вирвало його зі сну. Терези. Закон терезості в дії. Ярчик втішився цією обставиною. В один момент мале дівча в його квартирі перестало його хвилювати. Хай собі живе, якщо хоче. Місця вистачить.

Вишня тим часом уже нашкодила в кухні. Хід його думок обірвався дзвоном розбитого скла. "Та що ж таке. День другий, свято триває".

КІНЕЦЬ ОЗНАЙОМЧОГО ФРАГМЕНТУ!